

Nr 266.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet; given Stockholms slott den 27 maj 1932.

Under åberopande av bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen antaga härvid fogat förslag till lag om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet.

GUSTAF.

D. Hansén.

Förslag

till

Lag

om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet.

Härigenom förordnas som följer:

Har i främmande stat rätten att förfoga över betalningsmedel in-skränkts, äge Konungen, i den mån så prövas nödigt för vinnande av betalningsutjämning (clearing), efter hörande av fullmäktige i riksbanken förordna, att den, som på grund av köp eller eljest är pliktig att erlægga betalning till någon i den främmande staten, skall fullgöra betalningsskyldigheten

a) om clearingavtal slutits med den främmande staten, genom beloppets inbetalande i riksbanken på villkor, som stadgas i avtalet; samt

b) i annat fall genom beloppets insättande i riksbanken eller i annan av Konungen angiven bank å räkning, varöver borgenären icke må förfoga i vidare mån än Konungen bestämmer.

De närmare föreskrifter, som erfordras för verkställande av förordnande, varom ovan sägs, meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft genast efter utfärdandet och gäller tillsvi-dare till och med den 31 mars 1933.

*Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 20 maj 1932.*

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena friherre RAMEL, statsråden GÄRDE, HAMRIN, VON STOCKENSTRÖM, STADENER, GYLLENSWÄRD LARSSON, HOLMBÄCK, JEPSSON, HANSÉN, RUNDQVIST.

Chefen för handelsdepartementet, statsrådet Hansén, anför efter gemensam beredning med ministern för utrikes ärendena samt cheferna för justitie- och finansdepartementen:

»Förut i dag har Kungl. Maj:t på min hemställan beslutit avlåta förslag till riksdagen angående vissa beredskapsåtgärder av handelspolitisk innebörd. Ifrågavarande beslut föranleddes närmast av ett av 1932 års handelskommitterade den 28 april 1932 till mig avgivet utlåtande, vari framhållits nödvändigheten av att med hänsyn till det nuvarande handelspolitiska världsläget dylika åtgärder vidtagas i syfte att skapa möjlighet till ett snabbt ingripande i olika tänkbara lägen, då Sveriges handelspolitiska intressen stå på spel. Beträffande den av kommitterade givna allmänna motiveringen för berörda beredskapsåtgärder torde jag få hänvisa till den sammanfattande redogörelse härför, som jag lämnade vid anmälan för Kungl. Maj:t av ifrågavarande förslag.

I nyssnämnda utlåtande berörde kommitterade jämväl de sedan mitten av förra året i åtskilliga länder vidtagna inskränkningarna i handeln med utländska betalningsmedel (valutarestriktioner) och framhöllo, att dessa åtgärder medfört allvarliga svårigheter för svenska exportörer. De mest framträdande olägenheterna av dessa restriktionsåtgärder vore — förutom en minskning av exporten genom svårigheterna för de utländska köparna att erhålla valutatilddelning — dröjsmål med erläggande av betalning och risken för infrysning av tillgodohavanden genom tvångsvis skeende insättningar å spärrkonto. Valutarestriktionerna hade på flera håll givit upphov till såväl officiella som privata clearingöversenskommelser, vilka vore ägnade att försätta exportörer i land, från vars sida dylika åtgärder icke vidtagas, i ett ogynnsamt läge. Då härtill komme en viss fara för moratorieförklaringar och myntförsämringar, påkallade berörda förhållanden, enligt vad kommitterade betonade, allvarlig uppmärksamhet.

Kommitterade hava sedermera tagit ifrågavarande spörsmål under närmare övervägande samt verkställt utredning angående de åtgärder, som i lagstiftningsväg eller eljest vore erforderliga, för den händelse omständigheterna skulle utveckla sig därhän, att avslutande av valutaclearingavtal skulle av Kungl. Maj:t befinnas påkallat. I utlåtande den 17 maj 1932 hava kommitterade framlagt resultatet av berörda utredning samt avgivit förslag i ämnet. Jag anhåller nu att för Kungl. Maj:t få anmäla ifrågavarande ärende.

*Clearing-
avtal i ut-
landet.*

Till en början torde jag i korthet få redogöra för nu gällande clearingavtal mellan främmande stater samt lämna en översikt över huvuddragen av den utländska lagstiftningen i ämnet. I avseende å detaljerna ber jag att få hänvisa till en vid handelskommitterades betänkande fogad P. M. angående valutaclearingavtal i utlandet, vilken med viss komplettering i avseende på senare inkomna uppgifter torde såsom bilaga få fogas jämväl vid detta protokoll (Bilaga A). Såsom i nämnda promemoria framhålles, innebär valutaclearingen, att importörerna i vardera av de avtalsslutande staterna i stället för att i vanlig ordning fullgöra sin betalningsskyldighet gentemot exportörerna i det andra landet insätta köpeskillingen för importerad vara i det egna landets valuta å ett gemensamt konto i landets centralbank. Av de valutatillgodohavanden, som sålunda samlas i vardera av dessa banker, verkställs sedermera utbetalning till det egna landets exportörer, varefter avräkning sker de båda centralbankerna emellan.

Det första avtalet av sådant slag avslöts den 12 november 1931 mellan Schweiz och Österrike. Sedermera har Österrike ingått dylika avtal den 14 december 1931 med Ungern, den 30 december 1931 med Italien, den 16 januari 1932 med Jugoslavien och den 16 april 1932 med Frankrike. Ungern har ingått dylika avtal — förutom med Österrike — den 14 november 1931 med Schweiz, den 4 mars 1932 med Frankrike, den 15 mars 1932 med Belgien—Luxemburg samt den 13 april 1932 med Tyskland. Frankrike har nyligen ingått dylika avtal med vissa av de baltiska staterna, nämligen med Lettland den 8 mars 1932 och med Estland den 26 mars 1932. Schweiz har ingått den 31 mars 1932 ett clearingavtal med Bulgarien och sedermera ett dylikt avtal med Jugoslavien, vilket senare trätt i kraft den 10 maj 1932.

De österrikiska avtalen med Schweiz och Italien hava för någon tid sedan från österrikisk sida uppsagts. Vidare har Jugoslavien uppsagt sitt avtal med Österrike, varefter ett nytt avtal slutits den 20 april 1932. Mellan Österrike och Italien har ett nytt avtal slutits den 23 mars 1932, syftande till att avveckla det genom det förra avtalet uppkomna mellanhavandet. Ett liknande avtal har den 8 april 1932 avslutats mellan Österrike och Schweiz.

De lagstiftningsåtgärder, som i utlandet vidtagits i samband med nu avsedda valutaclearing, ha till syfte att säkerställa, att landets importörer i överensstämmelse med avtalet i landets centralbank insätta valutan för köpeskillingen för varor, som inköpts från det andra landet. Garanti för att importörerna ställa sig föreskrifterna härom till efter rättelse finnes för de länders del, där clearingavtalen äro byggda på en allmän valutalagstiftning, i de straffbestämmelser, som dessa lagar innehålla. I de länder, där en speciell lagstiftning för valutaclearingavtalen genomförts, hava merendels i ifrågakommande lagar stadgats erforderliga straffpåföljder.

Själva betalningsregleringen äger i allmänhet rum på det sättet, att den ena banken underrättar den andra om de hos den förra gjorda inbetalningarna, varefter den andra banken verkställer utbetalningen av motvärdet till vederbörande säljare, dock givetvis under förutsättning, att hos den senare banken ett disponibelt tillgodohavande finnes. Skulle dylikt tillgodohavande ej finnas i den bank, som har att verkställa utbetalningen, får därmed i allmänhet anstå till dess nya belopp influtit å kontot, då utbetalning i regel sker efter den tidsföljd, i vilken den andra banken rapporterat inbetalningen därstädes och beordrat utbetalningen.

Enär inbetalningen å vardera bankens konto äger rum i inhemskt myntslag, måste en omräkning ske från det ena myntslaget till det andra. I flertalet avtal har härvid stadgats, att den lagliga myntpariteten skall ligga till grund för omräkningen och stundom ha också speciella förbehåll gjorts, i händelse någotdera landet skulle frångå denna myntparitet. I några avtal är för denna händelse stadgat, att hela avtalet är förfallet; enligt andra avtal gäller, att utbetalningarna tills vidare få anstå, till dess ny överenskommelse träffats.

I allmänhet finnas i clearingavtalen vissa bestämmelser om likvidering även av äldre varuskulder, i några fall av äldre skulder överhuvud taget. Med hänsyn till att samma firma kan vara såväl importör som exportör, har i flertalet avtal medgivits rätt till kvittning i dylikt fall, merendels dock först efter medgivande från de båda centralbankernas sida. I flertalet avtal finnes en speciell klausul, avsedd att förhindra andra länder att genom transitering genom ett land, som har clearingavtal, draga nytta av detta.

Därest på grund av handelsbalansens läge de avtalsslutande staterna emellan anledning varit att antaga, att överskott skulle uppstå å kontot i det ena landet, hava i avtalet intagits särskilda bestämmelser i fråga om dispositionen av dylikt överskott. Det land, som i förhållande till motparten har en passiv handelsbalans — således det land, på vars clearingkonto överskottet uppstår — tillerkännes i allmänhet rätt att disponera en viss del av detta i och för utbetalning åt andra fordringsägare än exportörer. Bestämmelsen kompletteras i vissa avtal med en föreskrift, att å spärrkonton i det andra landet insätta tillgodohavanden till förmån för dessa fordringsägare skola överföras till det landets clearingkonto.

Giltighetstiden för clearingavtalen är i allmänhet bestämd till tre månader med ytterligare automatisk förlängning för tremånadersperioder, dock med uppsägningsrätt en månad före varje dylik periods utgång. Vissa avtal löpa dock blott en kortare tid.

Handelskom-
mitterades
förslag.

Handelskommitterade hava i sitt nu avgivna utlåtande med utredning angående för valutaclearingavtal erforderliga författningsåtgärder framhållit, att det syntes vara uppenbart, att anordningen med valutaclearing under för handen varande förhållanden kunde innebära vissa fördelar för ett land, som i likhet med Sverige icke infört legala valutarestriktioner, främst på den grund, att rättelse därigenom skulle kunna vinnas uti det knappast rimliga förhållandet, att vi till ett visst land skulle betala våra importkulder utan att från samma land erhålla likvid för våra exportfordringar.

Clearingavtal kunde, enligt vad kommitterade uttala, tvivelsutan under vissa förutsättningar lända den svenska exporten till fördel, i det att betalning för verkställd leverans därigenom kunde beredas exportörerna oberoende av vederbörande myndigheters förfoganden i importlandet med avseende å tilldelning av valuta. Emellertid borde beaktas, att förutsättning för att en svensk exportör på denna väg skall kunna vinna betalning icke blott vore den, att importören i det andra landet insatt köpeskillingen på clearingkontot i det landets centralbank, utan därjämte, att ett disponibelt tillgodohavande funnes å clearingkontot i den svenska riksbanken. Det vore nämligen från detta tillgodohavande — utgörande av de svenska importörerna inbetald importvaluta — utbetalning skulle ske till den svenske exportören. Funnes icke sådant tillgodohavande, måste tydligen valuta överföras hit från det andra landet och därmed bortföle möjligheten att vinna oberoende av där genomförda valutarestriktioner.

Frågan, huruvida det kunde ur svensk synpunkt anses lämpligt att med andra länder sluta clearingavtal — vilket bland annat vore beroende på omfattningen av vår import från ifrågavarande land — måste, framhålla handelskommitterade, tydligen prövas från fall till fall. Skulle vår import från visst land vara avsevärt mindre än vår export dit, eller med andra ord en starkt aktiv handelsbalans för vårt vidkommande föreligga, kunde ett clearingavtal med detta land ej bereda oss mera avsevärda fördelar. Beaktas borde vidare, huruvida importen, respektive exporten vore mer eller mindre säsongbetonad och vid vilka tidpunkter i så fall likvid för importerad, respektive exporterad vara brukade erläggas. I förhållande till land, gentemot vilket vi hade en mera utpräglat passiv handelsbalans, skulle ett clearingavtal för vårt vidkommande kunna medföra fördelen av att överskott å här uppsamlad importvaluta efter överenskommelse kunde användas för täckning jämväl av andra tillgodohavanden än varufordringar. Vid bedömande av frågan, huruvida ett clearingavtal borde avslutas, syntes hänsyn också böra tagas till den större eller mindre återhållsamhet vid tilldelande av valuta

för svenska exportfordringar, som ådagalagts av myndigheterna i det ifrågavarande landet. Där det, såsom på några håll varit fallet, lyckats att med bistånd av Sveriges diplomatiska representation eller annorledes utverka valutalicenser i förhållandevis tillfredsställande omfattning, föreläge, så länge detta vore fallet, ej anledning att ingå ett clearingavtal. Beredde däremot myndigheterna i det främmande landet stora svårigheter vid tilldelning av valuta för import från Sverige, utgjorde detta uppenbarligen ett skäl för ett clearingavtal.

Ett annat spørsmål, som i detta sammanhang borde ägnas uppmärksamhet, gällde konkurrensen på den utländska marknaden mellan å ena sidan de svenska exportörerna och å andra sidan exportörer, tillhörande stater, som ingått clearingavtal med landet i fråga. Det vore givet, att exportörerna i en dylik stat åtnjöte en förmånligare ställning, i den mån clearingavtalet medförde större möjlighet att snabbare erhålla betalning; ansåge sig den svenske exportören ej längre våga taga den ekonomiska risken att exportera utan visshet om att köparen kunde erhålla tillräcklig valutatilldelning, kunde utländska marknader, där en svensk export med kanske stora kostnader upparbetats, komma att tillfalla exportörerna i våra konkurrentländer.

Sammanfattningsvis framhålla kommitterade, att frågan, huruvida även vårt land borde ingå clearingavtal, vore ett komplicerat problem; många skilda faktorer borde vid frågans bedömande tagas i betraktande och någon enhetlig formel för frågans lösning syntes ej kunna givas. Med hänsyn till den ovisshet, som för närvarande kännetecknade det handelspolitiska läget, hade det emellertid befunnits vara angeläget att utröna vilka åtgärder i författningssväg, som redan nu borde förberedelsevis vidtagas för att möjliggöra dylika avtals ingående, för den händelse Kungl. Maj:t framdeles skulle finna omständigheterna påkalla sådant.

Handelskommitterade anvisa i detta hänseende två alternativa linjer. Gemensamt för dem båda är, att man sökt finna en form för säkerställande av att de svenska importörerna av varor från ifrågakommande land låta importvalutan ingå i clearinggen genom beloppets insättande på det clearingkonto, som förutsättes komma att inrättas i Sveriges riksbank. Handelskommitterade framhålla, att det kunde synas ligga närmast till hands att åvägabringa det önskade resultatet genom lagstiftningstvång, således genom en av Konung och riksdag antagen civillag, medförande sådan ändring i de i fråga om betalning gällande rättsreglerna, att importören ålägges att i stället för att fullgöra sin betalningsskyldighet i den ordning, som eljest skulle gälla, insätta köpeskillingen i Sveriges riksbank på ett för ändamålet särskilt inrättat konto. Lämpligt syntes i så fall vara, att en dylik lag erhöles karaktär av en fullmaktslag, innefattande bemyndigande för Kungl. Maj:t att meddela ett förordnande av angivet slag. Kommitterade ha vid sitt betänkande fogat ett utkast till lag om fullgörande av betalningsskyldighet i vissa fall.

Den andra linje, som kommitterade anvisa, innefattar en anordning,

som har vissa likheter med det i Frankrike gällande systemet. Där hade, yttra kommitterade, genomförts en importreglering gentemot stater, vilka infört valutakontroll av beskaffenhet att hindra eller försvåra regleringen av franska fordringar. Införseln från dylikt land vore enligt de franska bestämmelserna beroende på importlicens. I fråga om importen från länder, med vilka clearingavtal avslutats, hade vidare förordnats, att importören skulle avgiva en deklaration, innehållande förbindelse att verkställa betalning av köpeskillingen genom den s. k. clearingkassans förmedling.

Handelskommitterade framhålla, att ett liknande förfarande kunde för vår del ifrågasättas såsom ett led i en importreglering. Kungl. Maj:t skulle i så fall meddela förordnande av innebörd, att införsel från stat, som infört valutarestriktioner, icke finge äga rum, med mindre importören vid införseltillfället antingen styrkte, att insättning av köpeskillingen skett å clearingkontot i Sveriges riksbank, eller ock avgåve en förbindelse av innehåll, att han vid tiden för köpeskillingens förfallande till betalning skulle inbetala beloppet genom dylik insättning.

Om ett sådant förordnande — där hinder av traktatmässig art ej mötte — sattes i kraft gentemot en stat, som vägrade att ingå ett clearingavtal, skulle enligt handelskommitterades uppfattning anordningen i fråga innebära, att det landet tillkommande exportvaluta tillsvidare insattes på ett spärrat konto i riksbanken — således en åtgärd av samma slag som den ifrågavarande land med stöd av sina valutarestriktioner vidtagit med avseende å de svenska exportvalutorna. Sedan ett clearingavtal kommit till stånd, skulle detta tillgodohavande frigöras på det sättet, att motsvarande belopp av de i det andra landets centralbank insatta svenska exportvalutorna finge disponeras för utbetalningar till därvarande exportörer.

Vid en jämförelse mellan dessa alternativa linjer hava kommitterade stannat för att i viss mån förorda den förra, alltså lagstiftningslinjen. Båda ledde, yttra kommitterade, till i stort sett samma resultat, nämligen skapande av erforderlig grundval för ingående av clearingavtal. En skillnad dem emellan vore, att det första alternativet medgåve en utsträckning av clearingförfarandet, såvitt angår svenska skulder till utlandet, jämväl till andra betalningar än dem, som härrörde ur inköp av varor. Ehuru det naturligen i främsta rummet vore betalningen för varuomsättningen, som i detta sammanhang komme i fråga — och härtill hade ju ock de utländska clearingavtalen i allmänhet begränsats — kunde dock berörda utsträckning under vissa omständigheter medföra fördelar gentemot en kontraherande stat. Med hänsyn härtill hade kommitterade för sin del funnit det första förslaget äga ett visst företräde framför det senare.

Kommitterade hava påpekat, att kommitterade visserligen närmast förutsatt, att clearinganordningen för vårt vidkommande skulle anknytas till Sveriges riksbank, men att det givetvis kunde komma under övervägande att för handhavande av clearingen upprätta ett särskilt organ, varvid

samverkan kunde tänkas äga rum mellan sammanslutningar representerande exportindustrier och övriga handelsintressen.

I likhet med vad kommitterade i utlåtandet den 28 april 1932 anfört beträffande däri omförmälda handelspolitiska beredskapsåtgärder hava kommitterade förklarat sig vilja med avseende å nu ifrågavarande förslag framhålla, att kommitterade för närvarande endast åsyftade vidtagande av erforderliga förhandsåtgärder för åstadkommande av förutsättningar för anordnande av ett valutaclearingförfarande, om och när sådant kunde befinnas nödvändigt för tillvaratagande av våra intressen, i anslutning var till kommitterade anhållit, att chefen för handelsdepartementet måtte, då fråga därom kunde uppkomma, bereda kommitterade tillfälle att yttra sig.

Över handelskommitterades ifrågavarande förslag hava till mig avgivits yttranden av fullmäktige i riksbanken samt av kommerskollegium.

*Remise-
yttranden.*

Fullmäktige i riksbanken uttala principiella betänkligheter i fråga om avtal angående valutaclearing. Emellertid framhålla fullmäktige, att det i detta sammanhang endast gällde vidtagande av en beredskapsåtgärd, avsedd att förskaffa Konungen viss handlingsfrihet. Huruvida densamma behövde tagas i anspråk kunde för närvarande ej bedömas. Med hänsyn till de många ovisshetsmoment, som det nuvarande krisläget inrymde, och då en ogynnsam utveckling på det ekonomiska området i olika avseenden vore tänkbar, ville fullmäktige oaktat sin principiella inställning mot avtal om valutaclearing ej avstyrka vidtagande av åtgärder, som beredde åsyftad handlingsfrihet. I likhet med handelskommitterade ansåge fullmäktige, att i valet mellan de två av kommitterade ifrågasatta alternativen företräde borde givas åt det, som innefattade genomförande av en fullmaktslag, som skulle innebära, att Konungen bemyndigades föreskriva visst sätt för fullgörande av betalningsskyldighet till annat land. Beträffande de i remisshandlingarna innefattade författningsförslagen begränsa fullmäktige sitt yttrande till förslaget till lag om fullgörande av betalningsskyldighet i vissa fall. Erinran göres därvid mot ett i tredje stycket av 1 § föreslaget stadgande, att gäldenär skulle anses hava fullgjort sin betalningsskyldighet, när insättning ägt rum på sätt i första stycket samma paragraf stadgas. Då erfarenhet saknades i vårt land rörande de transaktioner, som föranleddes av överenskommelser om valutaclearing, vore det enligt fullmäktiges mening givetvis svårt att på förhand bedöma konsekvenserna av en dylik bestämmelse. Med hänsyn härtill och då en sådan bestämmelse, såvitt fullmäktige hade sig bekant, införts i motsvarande lagstiftning endast i två av de länder, som träffat dylika avtal, ansåge fullmäktige sig böra avstyrka införandet av densamma i den ifrågasatta lagen. Fullmäktige förutsätta, att fullmäktiges yttrande komme att inhämtas före utfärdande av de närmare bestämmelser, som avsåges i 2 § av lagförslaget.

Kommerskollegium har överlämnat ett yttrande i ärendet av styrelsen för *Sveriges allmänna exportförening*, som framhåller, att, även om det lyckligaste givetvis vore, att den ifrågasatta lagstiftningen med dess ingripande i det fria varuutbytet icke skulle behöva träda i kraft, styrelsen dock med tillfredsställelse funnit, att förslag till åtgärder i antydd riktning av 1932 års handelskommitterade nu utarbetats. I fråga om valet mellan de alternativa förslag, som handelskommitterade framlagt, har styrelsen förordat lagstiftningslinjen.

Även *kommerskollegium* har givit sitt förord åt samma alternativ. Be-
träffande frågan om clearinganordningen borde handhas av Sveriges
riksbank eller för medverkan härvidlag tagas i anspråk något särskilt
organ för näringslivet, ville kollegium i frågans nuvarande läge biträda
de av handelskommitterade utarbetade författningsförslagen, enligt vilka
uppgiften i fråga skulle läggas på riksbanken. Kollegium har erinrat, att
tillämpningen av systemet med valutaclearing syntes i viss utsträckning
kräva uppställande av fordran på ursprungsbevis.

Departements-
chefen.

Det torde vara obestriddigt, att de i ett stort antal länder under senare
tid genomförda valutarestriktionerna och ej minst den tillämpning av
desamma, som på sina håll praktiserats, varit till avsevärt hinder för det
mellanfolkliga varuutbytet och för vårt lands vidkommande berett ex-
portörerna alltmera framträdande svårigheter. I många fall har före-
kommit, att likviden för exporterade varor blivit fastlåst i ifrågakom-
mande importland och trots de bemödanden, som från vår diplomatiska
representation i utlandet gjorts för att frigöra dylika tillgodohavanden,
har det icke alltid lyckats att i önskvärd omfattning få våra intressen i
dylikt avseende beaktade. I likhet med handelskommitterade anser jag i
längden ohållbart, att likvid från vårt lands sida erlägges till utlandet för
importskulder utan att valuta för våra genom exporten uppkomna till-
godohavanden inflyter.

För att i någon mån överbygga de genom valutarestriktionerna vålla-
de svårigheterna hava, såsom i det föregående närmare omförmäls, på
senare tid mellan skilda stater avslutats s. k. valutaclearingavtal, enligt
vilka importörerna i vardera av de avtalsslutande staterna i stället för att
i vanlig ordning fullgöra sin betalningsskyldighet gentemot exportörerna
i det andra landet insätta köpeskillingen för importerad vara i det egna
landets, alltså importlandets, valuta å ett för ändamålet inrättat gemen-
samt konto i landets centralbank. Av de valutatillgodohavanden, som
sålunda samlas hos dessa banker, verkställs sedermera utbetalning till
det egna landets exportörer, varefter avräkning sker de båda centralban-
kerna emellan.

Såsom förhållandena numera utvecklats sig på valutaområdet, torde en
dylik anordning i allmänhet få anses vara till fördel för exportörerna, i
det att, såsom handelskommitterade framhållit, betalning för verkställd le-

verans därigenom kan under vissa förutsättningar beredas exportörerna, oberoende av vederbörande myndigheters föfoganden i importlandet med avseende å tilldelning av valuta. Därtill kommer, såsom kommitterade likaledes betonat, att även konkurrenssynpunkter i detta sammanhang måste beaktas. Om clearingavtal mellan utländska stater inbördes mera allmänt komma till stånd, skulle till alla de svårigheter, med vilka den svenska exporten för närvarande har att kämpa, jämväl komma den, att konkurrenterna bleve förmånligare ställda i fråga om möjligheten att utfå betalning för sina leveranser. Jag anser mig därför böra tillstyrka, att erforderliga beredskapsåtgärder vidtagas för att möjliggöra avslutande av dylika clearingavtal även för vårt lands vidkommande.

I det föregående har nämnts, att kommitterade i nu föreliggande fråga framlagt alternativa förslag, dock med ett visst förord för det ena av dessa. Det av kommitterade i första hand tillstyrkta alternativet innebär, att Kungl. Maj:t i lag skulle bemyndigas förordna, att köpeskillning för vara, som inköpts från säljare i ett land, där inskränkning i rörelsen med utländska betalningsmedel genomförts, skulle insättas i riksbanken å en för dylika inbetalningar avsedd räkning, samt att över de sålunda insatta medlen ej skulle få föfogas annorledes än Konungen bestämde. Ett dylikt förordnande skulle kunna, där särskilda skäl ansåges föreligga, meddelas jämväl i fråga om annat belopp, som skulle erläggas till någon i ett land, som infört inskränkning i rörelsen med utländska betalningsmedel. Enligt förslaget skulle närmare bestämmelser i ämnet utfärdas av Kungl. Maj:t. Kommitterade hava tänkt sig, att vederbörlig kontroll över bestämmelsernas efterlevnad, såvitt angår importörernas skyldighet enligt förslaget, skulle vinnas därigenom, att införsel till riket av varor från ifrågavarande land ej finge ske med mindre den, för vars räkning införseln ägde rum, hos tullmyndigheten å införselorten antingen styrkte, att insättning av köpeskillingen skett å clearingkontot, eller avgåve förbindelse att framdeles verkställa sådan insättning, vilken förbindelses fullgörande skulle garanteras genom kraftigt verkande vite.

Enligt det andra av de utav kommitterade framlagda alternativen skulle införsel från land, som infört valutarestriktioner, om Kungl. Maj:t så förordnat, få äga rum endast under förutsättning att importören antingen styrkte, att han insatt köpeskillingen på clearingkontot eller avgåve förbindelse av samma slag, som avsåges i det förra alternativet.

Såsom handelskommitterade framhållit leda båda förslagen till i stort sett samma resultat, men det först berörda alternativet äger såtillvida företräde framför det senare, att det möjliggör hänförande under clearingförfarandet även av andra betalningar till landet i fråga än likvider för därifrån importerade varor. Därtill kommer, att ett ingrepp av den betydelse för näringslivet, som här är avsett, knappast synes mig böra vidtagas utan stöd av lag. Jag vill därför, i likhet med fullmäktige i riks-

banken samt kommerskollegium och exportföreningen, förorda kommitterades förslag, att Kungl. Maj:t genom särskild lag bemyndigas meddela de förordnanden, som för clearingavtals genomförande äro erforderliga.

Jag delar kommerskollegii uppfattning, att själva clearinganordningens handhavande tillsvidare bör ankomma på riksbanken.

Vad angår handelskommitterades förslag, att den ifrågasatta ordningen även skulle kunna tillämpas på det sättet, att tillgodohavanden, som tillkomma fordringsägare i stat, som ej befinnes villig ingå clearingavtal, skulle kunna tillsvidare spärras, finner jag lämpligt, att i lagstiftningen en dylik eventualitet jämväl beaktas.

Det av handelskommitterade utarbetade lagförslaget har jag låtit inom handelsdepartementet undergå en viss formell omarbetning. I sitt nu föreliggande skick innefattar förslaget ett bemyndigande för Kungl. Maj:t att, därest i främmande stat rätten att förfoga över betalningsmedel inskränkts, i den mån så prövas nödigt för vinnande av betalningsutjämning meddela förordnande, att den, som på grund av köp eller eljest är pliktig erlägga betalning till någon i den främmande staten, skall fullgöra betalningsskyldigheten på visst i lagen närmare angivet sätt. Härutinnan har åtskillnad gjorts mellan å ena sidan det fall, att clearingavtal avslutats med ifrågavarande stat, då beloppet skall inbetalas i riksbanken på villkor, som stadgas i avtalet, och å andra sidan det fall att dylikt avtal ej finnes, då beloppet skall insättas i riksbanken eller annan av Konungen angiven bank på ett s. k. 'spärrkonto', det vill säga en räkning, över vilken borgenären icke må förfoga i vidare mån än Konungen bestämmer. Innan Kungl. Maj:t meddelar dylikt förordnande, skola fullmäktige i riksbanken hava hörts. Enligt lagförslaget skall Kungl. Maj:t även bemyndigas att meddela för verkställande av förordnandet erforderliga bestämmelser. Till förebyggande av missförstånd vill jag betona, att de föreslagna anordningarna icke avse någon begränsning av valutatilldelningen utan enbart hava till syfte att möjliggöra införande av ett förfarande för utjämning av fordringar och skulder mellan Sverige och andra länder.

Liksom handelskommitterades förslag bereder det inom departementet omarbetade förslaget Kungl. Maj:t en förhållandevis vidsträckt handlingsfrihet. Detta torde ur beredskapssynpunkt vara önskvärt. I vilken omfattning denna fullmakt kan komma att av Kungl. Maj:t tagas i anspråk lärer böra bliva beroende av de eventuella avtal, som kunna komma att ingås, samt av de handelspolitiska förhållandenas utveckling i övrigt. Jag utgår såsom självfallet från, att dylika åtgärder böra vidtagas endast när så befinnes nödvändigt för tillvaratagande av våra intressen.

Vissa spörsmål, som kunna uppkomma vid avslutandet av clearingavtal och som måste ägnas beaktande vid utformandet av i ämnet erforderliga administrativa bestämmelser, torde framdeles få göras till föremål för ytterligare övervägande.»

Departementschefen uppläser här efter förslag till *lag om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet* av den lydelse, bilaga B¹ vid detta protokoll utvisar, samt hemställer, att lagrådets yttrande över förslaget måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall.

Ur protokollet:

N. Tolstoy.

---

¹ Denna bilaga, vilken är lika lydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här utslutits.

Bilaga A.**P. M.****angående valutaclearingavtal i utlandet.**

För att i någon mån motverka olägenheterna för näringslivet av den valutalagstiftning, som sedan början av fjolårets höst införts i ett stort antal länder, hava under senare tid mellan skilda stater slutits s. k. *valutaclearingavtal*.

Principen för valutaclearingen är den, att importörerna i vardera av de avtalsslutande staterna fullgöra sin betalningskyldighet gentemot exportörerna i det andra landet genom att insätta köpeskillingen för importerad vara i det egna landets valuta å ett gemensamt konto i landets centralbank. Av de valutatillgodohavanden, som sålunda samlas i vardera av dessa banker, verkställs sedermera utbetalning till det egna landets exportörer, varefter avräkning sker de båda centralbankerna emellan.

Det första avtalet av sådant slag avslöts den 12 november 1931 mellan Schweiz och Österrike. Sedermera har Österrike ingått dylika avtal den 14 december 1931 med Ungern, den 30 december 1931 med Italien, den 16 januari 1932 med Jugoslavien och den 16 april 1932 med Frankrike. Ungern har ingått dylika avtal — förutom med Österrike — den 14 november 1931 med Schweiz, den 4 mars 1932 med Frankrike, den 15 mars 1932 med Belgien-Luxemburg samt den 13 april 1932 med Tyskland. Frankrike har nyligen ingått dylika avtal med vissa av de baltiska staterna, nämligen med Lettland den 8 mars 1932 och med Estland den 26 mars 1932. Schweiz har ingått den 31 mars 1932 ett valutaclearingavtal med Bulgarien och sedermera ett dylikt avtal med Jugoslavien, vilket senare trätt i kraft den 10 maj 1932.

De österrikiska avtalen med Schweiz och Italien hava för någon tid sedan från österrikisk sida uppsagts. Vidare har Jugoslavien uppsagt sitt avtal med Österrike, varefter ett nytt avtal slutits den 20 april 1932. Mellan Österrike och Italien har ett nytt avtal slutits den 23 mars 1932, syftande till att avveckla det genom det förra avtalet uppkomna mellanhavandet. Ett liknande avtal har den 8 april 1932 avslutats mellan Österrike och Schweiz.

Nederländska regeringen har fört vissa förhandlingar med Österrike, Ungern och Tjeckoslovakiet angående avslutande av clearingavtal. Enligt vad som uppgives lära dessa underhandlingar hittills för Österrikes del ha lett till det resultatet, att österrikiska nationalbanken med österrikiska regeringens bifall förklarar sig beredd att under vissa villkor låta

de schillingsaldon, som härröra ur exportaffärer, disponeras av holländska importörer i och för likvidering av varor, som från Österrike exporteras till Nederländerna. Denna anordning läser emellertid endast vara av provisorisk karaktär.

I princip bruka clearingavtalen vara begränsade till reglering av fordringar på grund av varuomsättningen («Zahlungen aus dem gegenseitigen Warenverkehr», österrikiska avtalen med Ungern och Schweiz; »le règlement des paiemens resultant du commerce réciproque de marchandises», fransk-estniska avtalet). Däremot är merendels den nedan berörda lagstiftningen, varpå clearingavtalen grundas, avfattad så generellt att även andra skuldförhållanden än på grund av varuköp rymmas därunder. Så är fallet t. ex. med den i det följande omnämnda lagstiftningen i Rumänien och Tjeckoslovakiet.

Den första förutsättningen för att en stat skall kunna ingå ett valutaclearingavtal är, att ett tvång kan utövas på importörerna i landet att insätta valutan för köpeskillingen för inköpta varor i landets centralbank i stället för att valutan översändes till säljaren enligt dennes order. För vissa av de stater, som hittills ingått dylika avtal, har möjlighet härtill varit beredd genom de valutarestriktioner, som lagstiftningens vägen genomförts i vederbörande land. I fråga om andra länder t. ex. *Schweiz*, som saknar valutareglingslagstiftning, har genomförts särskild lagstiftning, nämligen »Gesetz über die Durchführung der mit verschiedenen Ländern getroffenen Devisenabkommen den 14 Januar 1932». Enligt denna lag äro personer och firmor, som till Schweiz införa varor från länder, med vilka valutaclearingavtal avslutats, pliktiga att insätta likviden i den schweiziska nationalbanken. Enahanda gäller i fråga om betalning av belopp, som personer och firmor i Schweiz äro skyldiga erlægga för bearbetning och omarbetning av varor i de länder, med vilka dylika avtal slutits. Förutom vissa föreskrifter rörande den kontroll, som med biträde av tullförvaltningen utövas i fråga om lagstiftningens efterlevnad, innehåller lagen även stadganden angående post- och järnvägsförvaltningarnas ställning i fråga om förbindelserna med ifrågavarande länder.

I *Nederländerna* har i och för förberedande av framtida clearingavtal för riksdagen framlagts förslag till en valutaclearingslag, som har avseende på betalningar, härrörande ur varuomsättningen. Enligt detta förslag få holländska importörer erlægga betalning till ifrågavarande utländska leverantörer allenast via Nederländska banken och omvänt få holländska exportörer mottaga likvid för av dem levererade varor allenast genom bankens förmedling.

För *Frankrikes* del stadgades redan genom en förordning av den 3 december 1931, att importen från länder, vilka infört valutakontroll av beskaffenhet att hindra eller försvåra regleringen av franska fordringar, helt eller delvis är beroende på importlicens. I anslutning till denna före

skrift har, sedan det fransk-estniska avtalet slutits, i en förordning den 15 februari 1932 om införande av en clearingkassa för handeln med Estland intagits en Föreskrift, att importlicens allenast medges, om importören avger en deklARATION, som försetts med visum av handelskammaren i Paris. I denna deklARATION skall importören bland annat förbinda sig att verkställa inbetalningen genom clearingkassans förmedling och i konsumtionslandets valuta. Sedermera har stadgats, att ifrågavarande förordning den 15 februari 1932 skall äga tillämpning jämväl på de fransk-lettiska och fransk-österrikiska avtalen.

I och för genomförande av det mellan *Belgien—Luxemburg* och Ungern avslutade clearingavtalet har belgiska regeringen för riksdagen framlagt ett förslag till lag om godkännande av ifrågavarande avtal. Lagförslaget innehåller, förutom en förklaring att avtalet skall träda i kraft, föreskrifter om uttagande av en avgift, vars bestämmande ankommer på Konungen, för täckande av clearingkassans kostnader samt om straff för fullgörande av betalning annorledes än genom nämnda kassas förmedling.

Även *Tjeckoslovakiet* har lagstiftningsvägen förberett avslutande av clearingavtal. I en förordning den 2 december 1931 angående åtgärder för betalningsutjämning gentemot länder med valutaspärr har stadgats, att den tjeckoslovakiska nationalbanken i samförstånd med finansministern och för genomförande av internationella överenskommelser för valutaclearing kan föreskriva, att betalningen av tjeckoslovakiska gäldenärens skulder i en fördragsstat skall äga rum antingen i den tjeckoslovakiska nationalbanken eller annorstädes. Sådant förordnande kan gälla antingen alla slags skulder eller endast vissa slag av skulder. Betalar den tjeckoslovakiska gäldenären sin skuld på detta sätt, upphör hans förbindelse gentemot den utländska borgenären fullständigt, såframt ej annorlunda stadgats i det internationella avtalet.

I *Italien* har regeringen genom en lag den 21 december 1931 bemyndigats att uppställa särskilda villkor i fråga om import av varor från länder, som infört valutakontroll.

I *Rumänien* har genom en förordning den 23 december 1931 upprättats en clearingbyrå i den rumänska nationalbanken. I nämnda förordning stadgas, att alla betalningar till stater, i vilka genom regleringen av valutahandeln utbetalningar av rumänska fordringar förhindras, blott få verkställas genom clearingbyrån. Alla gäldenärer, som ha att fullgöra betalning till ifrågavarande länder, förklaras bliva rättsenligt befriade från sina skulder genom beloppets inbetalning i lei i den rumänska nationalbanken. Denna bank har bemyndigats att med andra länders centralbanker avsluta clearingavtal. Sedermera har genom en lag den 29 februari 1932 om reglering av betalningar till stater, som infört valutarestriktioner, stadgats, att varje direkt eller indirekt betalning till innebyggare i dylik stat kan ske allenast i lei i den rumänska nationalbanken på ett konto för clearingbyrån. Import av varor från ifrågavarande länder får allenast

äga rum, om importören styrker, att han insatt köpeskillingen för varan i nationalbanken eller att han förbinder sig att sålunda verkställa inbetalningen. Lagen innefattar också bemyndigande för finansministeriet att avsluta clearingavtal med andra stater samt att utfärda erforderliga tillämpningsföreskrifter. I dessa har stadgats bland annat, att betalningen av presenterade växlar skall äga rum i sedvanlig ordning, varvid dock den förpliktelsen gäller att motvärdet för växeln skall erläggas i nationalbanken.

Garanti för att importörerna rätta sig efter föreskrifterna och på stadgat sätt verkställa inbetalningar finnas för de länders del, där clearingavtalen äro byggda på den allmänna valutalagstiftningen, i de straffbestämmelser, som dessa lagar innehålla. I de länder, där man har genomfört en speciell lagstiftning för valutaclearingavtalen, har merendels i ifrågakommande lagar stadgats straff för överträdelse. Så är fallet med den förberörda schweiziska lagen, som stadgar straff för den, som verkställer eller mottager betalning i strid mot de givna bestämmelserna, nämligen böter högst 10,000 francs eller fängelse högst 12 månader. Den i det föregående omnämnda rumänska lagen den 29 februari 1932 har ett bötesstraff upp till 1 miljon lei eller fängelse intill 15 dagar och vid återfall upp till 1 år. I den franska förordningen den 15 februari 1932 har föreskrivits skyldighet för importören att, när varan införes, hos tullmyndigheterna för clearingkassans räkning deponera ett belopp, motsvarande 10 procent av varans värde. Beloppet återbetalas genom clearingkassans försorg till importören, sedan betalningsregleringen i vederbörlig ordning ägt rum, eller, i händelse affären annulleras, när så skett.

I vissa clearingavtal, t. ex. det fransk-ungerska och det belgisk-ungerska, ha de båda länderna förpliktat sig att ömsesidigt ålägga sina importörer att fullgöra dem åvilande inbetalningar genom clearingen. I andra avtal t. ex. det fransk-estniska har stadgats, att köparna i respektive land skola få i uppdrag av säljarna i det andra landet att fullgöra betalningen på sätt i clearingavtalet föreskrives.

I den köpeskillning, köparen har att gälda, kan givetvis ingå kostnad för varornas transport, försäkring, lagring, tull, provisioner etc. Regleringen av dessa speciella kostnader kan ske antingen genom säljaren eller också kan den centralbank, i vilken köpeskillingen insattes, åtaga sig att ombesörja regleringen av dessa utbetalningar. Bestämmelse i sistnämnda hänseende har intagits i det fransk-estniska avtalet.

Själva betalningsregleringen äger sedermera rum på det sättet, att den ena banken underrättar den andra om de hos den förra gjorda inbetalningarna, varefter den andra banken verkställer utbetalningen av motvärdet till vederbörande säljare, dock givetvis under förutsättning att hos den senare banken ett disponibelt tillgodohavande finnes. Stundom är uttryckligen stadgat, att uppgiften om verkställd inbetalning innefattar bemyn-

digande för den mottagande banken att verkställa utbetalningen (österrikisk-italienska avtalet). Skulle något disponibelt tillgodohavande ej finnas i den bank, som har att verkställa utbetalningen, brukar i avtalet stadgas, att därmed skall anstå till dess nya belopp influtit å kontot, då utbetalning skall ske efter den tidsföljd, i vilken den andra banken rapporterat inbetalningen därstädes och beordrat utbetalningen (t. ex. österrikisk-ungerska avtalet). I det fransk-estniska avtalet ha speciella bestämmelser meddelats i händelse tillgodohavande ej finnes tillgängligt å respektive konton. Skulle detta inträffa för kontot i den estniska banken (i avtalet benämnd kontot »T»), transfererar handelskammaren i Paris erforderligt belopp från handelskammarens konto i franska francs (kontot »P»), i den mån tillgodohavande finnes å detta konto. Skulle däremot kontot »P» vara uttömt, numreras de till utbetalning anmälda fordringarna successivt, i mån de aviseras från estniska banken, och sedan nya belopp influtit, likvideras kraven successivt i nummerföljd.

I det fransk-österrikiska avtalet har en anordning träffats i viss mån avvikande från den enligt övriga clearingavtal gällande. I Österrike sker inbetalning av österrikiska gäldenärers skulder till franska firmor i sedvanlig ordning på ett i österrikiska nationalbanken till den franska clearingkassans order inrättat konto. Detta konto disponeras av clearingkassan på det sättet, att den till franska importörer av österrikiska varor säljer checker utställda i schillingvaluta. Regleringen av de franska importörernas skulder till de österrikiska exportörerna skall äga rum intill 85 procent av beloppet genom dylika checker och intill 15 procent genom fransk valuta, som betalas till de österrikiska säljarna, vilka i sin tur genom de österrikiska valutaföreskrifterna äro förpliktade att ställa beloppet till österrikiska nationalbankens förfogande.

Enär inbetalningen å vardera bankens konto äger rum i det inhemska myntslaget, måste givetvis en omräkning ske från det ena myntslaget till det andra. I flertalet avtal har härvid stadgats, att den lagliga myntpariteten skall ligga till grund för omräkningen. I en del avtal har intagits uppgift om hur denna myntparitet skall räknas. I det fransk-estniska avtalet är emellertid stadgat, att utbetalningen av belopp i Reval i estniska kronor skall äga rum efter dagskursen i Reval.

Det schweizisk-ungerska avtalet upptar, i motsats t. ex. till det fransk-ungerska avtalet, ej någon klausul angående omräkning efter legal myntparitet, utan stadgar att utbetalning ur respektive konto skall ske »unter Zugrundelegung der Budapester Notiz für Zahlung Zürich».

I det fransk-österrikiska avtalet har stadgats, att de österrikiska gäldenärernas inbetalningar i österrikiska nationalbanken skola ske med tillämpning av den i Österrike å dagen för inbetalningen gällande legala myntpariteten. Å andra sidan lägges samma myntparitet till grund för beräkningen av de schillingbelopp, som den franska clearingkassan i form

av checker på österrikiska nationalbanken ställer till de franska importörernas förfogande.

I flera avtal ha speciella förbehåll gjorts, i händelse någotdera landet skulle frångå den lagliga myntpariteten. Antingen gäller då, att hela avtalet är förfallet (de ungerska avtalen med Belgien, Frankrike och Tyskland), eller gäller, att utbetalningarna tills vidare få anstå, till dess ny överenskommelse träffats (österrikisk-ungerska avtalet). I fransk-lettiska avtalet är för dylik händelse stadgat, att förhandlingar mellan de båda staterna omedelbart skola upptagas, varvid överenskommelse skall träffas angående den nya pariteten. De inbetalningar, som verkstälts enligt det gällande avtalet skola dock städse regleras enligt den i avtalet angivna legala pariteten. Även i det fransk-österrikiska avtalet har räknats med den möjligheten, att den legala myntpariteten i Österrike kunde undergå ändring. I så fall skall till grund för clearingen läggas den nya myntpariteten. I avtalet har härtill fogats den föreskriften, att gäldenären skall svara för det saldo, som kan uppstå genom differensen mellan de båda myntpariteterna.

Beträffande omräkningsföreskrifterna må även anmärkas, att i det fransk-estniska avtalet stadgas, att, i händelse skulden på grund av köpekontraktet är bestämd i annan valuta än franska francs, en konvertering skall ske av beloppet till franska francs efter kursen i Paris den dag, då betalning sker på något av clearingställena.

I detta sammanhang må nämnas, att i vissa av de förut berörda lagarna rörande clearingförfarandet, nämligen den tjeckoslovakiska och den rumänska, intagits stadganden av innebörd, att gäldenären genom själva inbetalningen i vederbörande nationalbank rättsenligt befrias från sin förpliktelse. Även i det fransk-österrikiska avtalet återfinnes en föreskrift med syfte att reglera själva denna civilrättsliga fråga. En inbetalning, som sker å clearingkontot i den österrikiska nationalbanken, har dock rättsligen befriande verkan för gäldenären först vid den tidpunkt, då den franska fordringsägaren erhåller sin fordran utbetald i francs.

I princip gäller ett clearingavtal givetvis i fråga om de skulder, som uppkommit efter det avtalet trätt i kraft. I allmänhet brukar emellertid i avtalen intagas vissa bestämmelser om likvidering även av äldre varuskulder och i vissa fall av äldre skulder överhuvud taget. Sålunda föreskrives i det österrikisk-ungerska avtalet, att före avtalets ikraftträdande uppkomna varuskulder i schilling- eller pengö-valuta inbegripas under avtalet. Utestående varuskulder skola fördenskull av köparen inbetalas i respektive centralbank i inhemsk valuta, varefter motvärdet utbetalas till säljaren genom centralbanken i det andra landet. Skulle insättning ha skett på ett spärrkonto i respektive land vare sig på säljarens namn eller för en tredje person (en bank), förbinda sig de båda centralbankerna att medgiva tillstånd till överföring av sådana fordringar till det i säljarens land förda clearingkontot.

I de franska avtalen med Lettland och Ungern ha föreskrifter meddelats om upprättande av särskilda konton (B-konto), avsedda att mottaga dels inbetalning av vid tiden för avtalets ikraftträdande förfallna men oguldna skuldbelopp för försäljning av varor, dels ock överföring från spärrkonton av därå skedda inbetalningar. Speciella omräkningsregler äro meddelade för det fall, att skulden lyder i annan valuta än någondera av de kontraherande staternas. Även i fransk-österrikiska avtalet är bestämt, att för enahanda ändamål skola upprättas särskilda B-konton.

Clearingavtalen innehålla i allmänhet en särskild klausul, avsedd att möjliggöra kvittning. Sålunda stadgar det österrikisk-ungerska avtalet, att, därest mellan en österrikisk och en ungersk kontrahent på grund av ömsesidiga försäljningar möjlighet finnes för kvittning, båda bankerna förklara sig beredda att från fall till fall medgiva kvittning, såvitt det är möjligt. I det fransk-estniska avtalet är intagen en föreskrift, som närmast tar sikte på de skulder, den estniska säljaren ådragit sig i Frankrike — det synes vara förutsatt gentemot köparen; en dylik skuld skall genom handelskammarens i Paris försorg under förutsättning av bifall av Eesti-Pank regleras genom avdrag på köpeskillingen. Även i det fransk-lettiska avtalet är förutsatt, att en kvittning från fall till fall skall kunna av de båda clearingbyråerna medgivas, i händelse förbindelserna mellan två firmor, av vilka den ena exporterar lettiska och den andra franska varor, bereda möjlighet till kvittning. En liknande bestämmelse återfinnes i det fransk-ungerska avtalet.

I detta sammanhang må antecknas, att en speciell föreskrift, vartill motsvarighet synes saknas i andra avtal, finnes i det fransk-estniska avtalet, där det stadgas, att de förpliktelser, vilka på grund av ifrågavarande överenskommelse ingås av en fransk köpare av estniska varor, kunna övertagas av i Frankrike registrerade företag, vilka tjänstgöra som agenter för den estniska säljaren. Dessa bestämmelser skola ha motsvarande tillämpning på förpliktelser, som ingås av estniska köpare av franska varor.

I fråga om den provision, som vederbörande banker må åtnjuta för handhavande av clearingrörelsen, fanns en bestämmelse i vissa tillämpningsföreskrifter till det österrikisk-schweiziska avtalet. Österrikiska nationalbankens provision fixerades här till $2\frac{1}{2}$ ‰ av varje inbetalning, respektive utbetalning. I den förut omförmälda franska förordningen av den 15 februari 1932 har handelskammaren i Paris tillerkänts rätt att tillgodoräkna sig 2 ‰ av alla genom dess förmedling verkställda betalningar.

I de först slutna clearingavtalen intogs ej något särskilt förbehåll om utestängande från clearingavtalet av transitogods. Den erfarenhet, som sedermera vunnits, har lett till att en speciell klausul brukat intagas i avtalen, som förhindrar grannländerna att genom transitering genom ett

land, som har clearingavtal, draga nytta av detta. Redan i det österrikisk-italienska avtalet infördes i sådant syfte en föreskrift härutinnan och motsvarighet härtill återfinnes i flertalet sedermera ingångna avtal. I det schweizisk-bulgariska avtalet har i fråga om varuleveranser till Bulgarien stadgats, att ursprungsbevis skall företes.

Den betalningsutjämning, som med clearingavtalet åsyftas, torde i allmänhet ej föranleda några särskilda komplikationer för den händelse, att handelsbalansen de båda fördragsslutande länderna emellan väger någorlunda jämnt. Ju större skiljaktighet emellertid, som härvidlag föreligger, desto mera komplicerad kan avtalsfrågan gestalta sig. Från det landets sida, som har en *aktiv* handelsbalans gentemot det andra landet, har understundom tvekan yppats om lämpligheten att ingå ett clearingavtal med hänsyn till svårigheten att bli i tillfälle att disponera det överskottstillgodohavande, som uppsamlas i det andra landet. Annorlunda ställer det sig för ett land med en *passiv* handelsbalans. För ett dylikt land kan det givetvis vara en fördel att få ett avtal till stånd, då det i det landet uppsamlade tillgodohavandet dels räcker för att bereda betalning åt det landets exportörer, dels också kan möjliggöra utbetalning till andra personer, som kunna äga fordringar på det andra landet. I ett flertal avtal äro också intagna detaljerade föreskrifter, huru sålunda eventuellt uppkommande överskott på respektive konton skola disponeras. Redan i det österrikisk-ungerska avtalet intogos vissa specialbestämmelser om fördelningen av de belopp, som i österrikiska nationalbanken insattes på grund av spannmålsköp från Ungern. Föreskrifter om disposition av eventuella överskottsmedel intogos även i de numera upphörda österrikiska avtalen med Schweiz och Italien, föreskrifter varigenom schweiziska, respektive italienska fordringsägare mot Österrike skulle bli i viss omfattning tillgodosedda. I vissa avtal, varpå det fransk-ungerska är ett exempel, har medgivits, att den ena banken får fritt föfoga över en viss procentuell del av det i den andra banken samlade tillgodohavandet. I nämnda avtal stadgas sålunda, att av det belopp, som franska importörer av ungerska varor inbetala i den franska clearingbyrån, skola 15 % överföras på ett särskilt konto, som står till ungerska nationalbankens fria föfogande. Denna procentsats skall höjas till 25, sedan de vid avtalets ikraftträdande oguldna franska fordringarna blivit till fullo likviderade. En liknande ordning är även stadgad i det belgisk-ungerska avtalet, där dock motsvarande procentsatser för de till ungerska nationalbankens fria disposition ställda medlen bestämts till 35, respektive 45.

Giltighetstiden för clearingavtalen är i allmänhet bestämd till tre månader med ytterligare automatisk förlängning i tremånadersperioder, dock med uppsägningsrätt en månad före varje dylik periods utgång. Det nya österrikisk-jugoslaviska avtalet löper dock blott för en tvåmånadersperiod och gäller därefter för en månad successivt. Uppsägningstiden är här fixerad till 15 dagar. De franska avtalen med Estland, Lettland och Österrike gälla tills vidare med en månads uppsägningsfrist.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 25 maj 1932.

Närvarande:

justitieråden   CHRISTIANSSON,
                          EDELSTAM,
                          STENBECK,
regeringsrådet AFZELIUS.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 20 maj 1932, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets yttrande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet.*

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av kommerserådet Siegfried Matz.

Lagrådet yttrade:

Den remissprotokollet åtföljande översikten av bestämmelser, vilka i åtskilliga främmande länder blivit meddelade i sammanhang med internationella avtal om s. k. valutaclearing, utvisar, att i allmänhet icke ansetts av nöden att uppställa särskilda regler i fråga om den civilrättsliga verkan av en till fullgörande av ett skuldförhållande gjord inbetalning hos den bank, som i vederbörande land handhar nämnda angelägenhet. Där så emellertid skett, hava skiljaktiga ståndpunkter kommit till uttryck. Sålunda har på ett håll fastslagits, att dylik inbetalning för gäldenären medför befrielse från hans förpliktelse till borgenären i det främmande landet. I ett annat fall har till ett stadgande av enahanda innebörd fogats förbehåll om giltighet för avvikande föreskrift, där sådan upptagits i det internationella avtalet. I motsättning härtill står den i ett visst sådant avtal införda bestämmelsen, att betalningen medför rättsligen befriande verkan för gäldenären först vid den tidpunkt, då borgenären erhåller sin fordran betald i sitt eget lands mynt.

Under förarbetena till svensk lagstiftning i detta ämne hava uttalats vissa tvivelsmål om lämpligheten av att i lagen införa ett stadgande i syfte att ordna det civilrättsliga förhållandet mellan gäldenär och borgenär. Det remitterade förslaget upptager emellertid den regel, att gälde-

nären skall, under de i lagen förutsatta förhållandena, fullgöra sin betalningsskyldighet genom skuldbeloppets inbetalande eller insättande å räkning i riksbanken eller annan av Kungl. Maj:t angiven bank. Den närmare innebörden härav har icke berörts i remissprotokollet, men genom de sålunda använda ordalagen, särskilt om de sammanställas med motsvarande uttryckssätt i annan lagstiftning, lärer vara med tillräcklig tydlighet utmärkt, att gäldenären skall anses hava genom sådan åtgärd fullgjort sin avtalsenliga betalningsförpliktelse. Av denna förslagens ståndpunkt måste ock följa, att den i andra stycket under a) gjorda hänvisningen till villkor, som stadgats i det internationella avtalet, icke kan föranleda den tolkning, att i något fall annan grund skulle kunna fastställas för bedömande av kontrahenternas inbördes ställning i civilrättsligt hänseende.

Med uttalande av denna uppfattning av ifrågavarande bestämmelsers innebörd har lagrådet ansett det remitterade förslaget kunna lämnas utan erinran.

Ur protokollet:

Ragnar Kihlgren.

*Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 27 maj 1932.*

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena friherre RAMEL, statsråden GÄRDE, HAMRIN, VON STOCKENSTRÖM, STADENER, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, JEPPSSON, HANSÉN, RUNDQVIST.

Efter gemensam beredning med ministern för utrikes ärendena samt cheferna för justitie- och finansdepartementen anmäler chefen för handelsdepartementet, statsrådet Hansén, lagrådets den 25 maj 1932 avgivna yttrande över det den 20 maj 1932 till lagrådet remitterade förslaget till *lag om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet*, därvid föredraganden hemställer, att förslaget, som av lagrådet lämnats utan erinran, måtte, jämlikt § 87 regeringsformen, genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Nils Sehlberg.